

*Jac. van Looy: Straatjongen. Krijttekening.
Ongeveer 1872 - Huis Van Looy, Haarlem*

op eigen nieuwe denkbeelden, volgens welke de indruk van een schilderij des te vollediger moest zijn, naarmate er niet uitsluitend kwaliteiten van het gevoel, maar ook intellectuele eigenschappen uit spraken. Zo had hetgeen bij de leerlingen van de Academie onderbewust gesluimerd had, zijn formulering gevonden, die maar al te gaarne aan het werk van een ouden studie-genoot werd getoetst. Van Eeden, die er zelf toe over was gegaan de mensen te vertellen, hoe hij leerde „schilderijen-zien”, had Van Looy reeds in een brief voorbereid: „Er is hier schrikkelijk veel gebeurd in de schilderswereld nadat je weggegaan bent en het is alles behalve een dooie boel.” Had aan de ene kant de intensiteit beslist over de zuiverheid der emotie, waarbij verder hoegenaamd geen oordeel over doel of zin meetelde, aan de andere kant was het besef gerezen, dat de idee hoger was dan de sensatie, aangezien de eerste vanzelf de tweede in zich hield. Breitner, die de leidende schilder van de Tachtiger-beweging was geworden, vond zijn vreugde aan het leven in een zo gulzig mogelijk verslinden van indrukken, zonder te vragen,

waarvan het indrukken waren, als ze telkens maar heviger werden. Deze sensaties bleven niet louter zintuigelijk, de woordkunst bedwelmde zich aan het woord, dat de dingen moest verbeelden en verviel in abstracties. Maar tegelijk werd de noodzaak gevoeld van bezinning, van de veredelende werking van het beschouwend zien van de vorm, het gebod van de beteugeling der driften. Sommige schilders, voor wie Allebé de